

(ZA)KÁZANÁ PREVENCE – NEJEZ OVOCE Z TOHO STROMU!

AT Konference 2017
Mgr. Helena Fialová

Kongres hotel Jezerka 2017

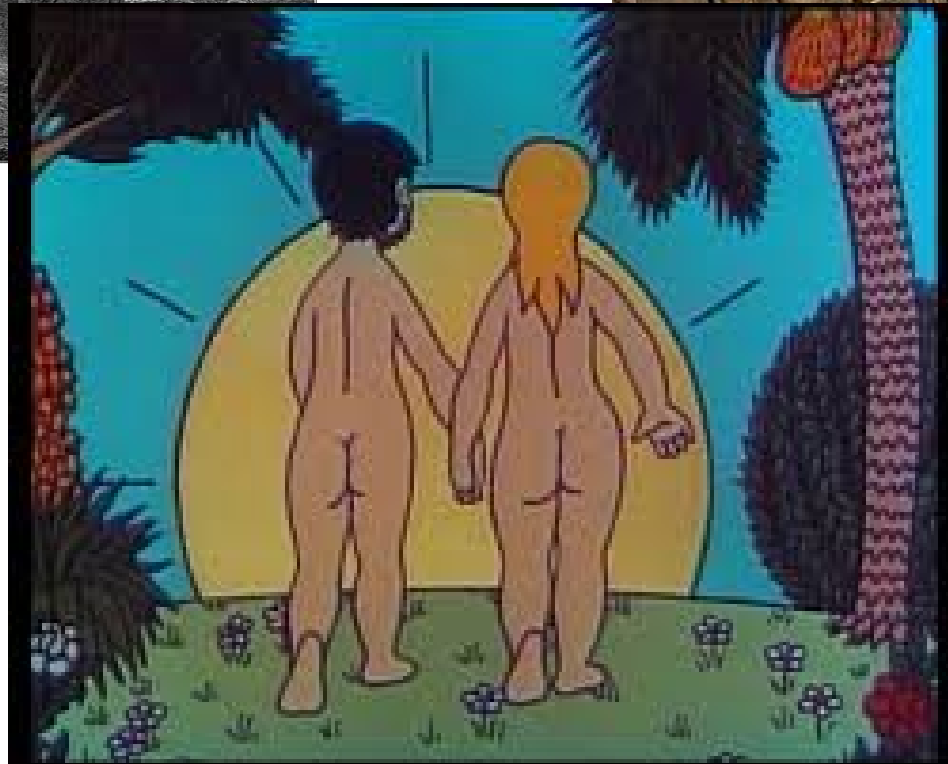
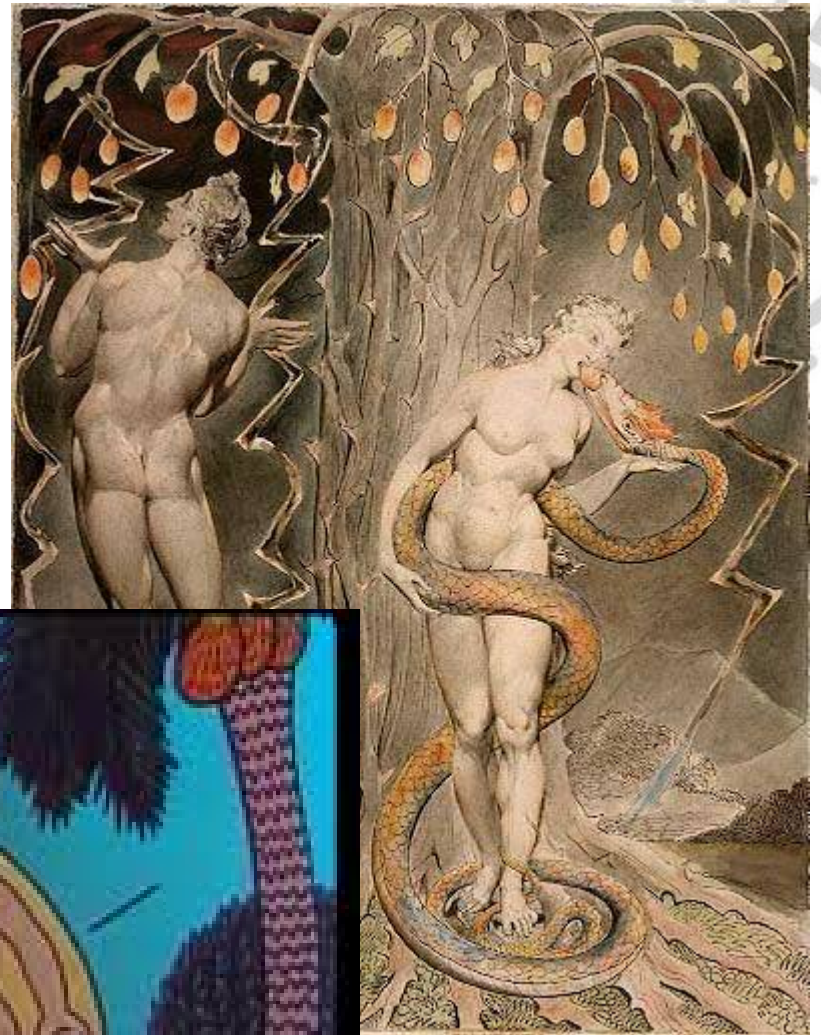

PREHISTORIE

Gen 2,17. Ale z stromu vědění dobrého a zlého nikoli nejez; nebo v který bys koli den z něho jedl, smrtí umřeš.

STŘEDOVĚK

PŘED ROKEM 89

- „Těžiště těchto aktivit bylo převážně v konceptu prevence postaveném na principu odstrašování. Je pravděpodobné, že dnešní nostalgie po tomto (již v tehdejší době) překonaném a neefektivním přístupu má své kořeny mj. právě v předrevolučním období, zejména v 80. letech. „

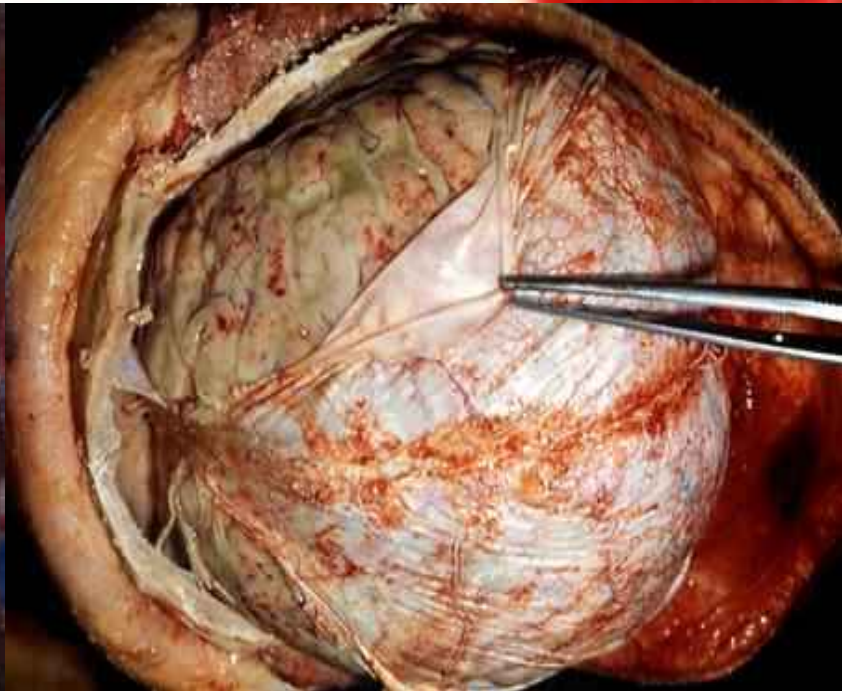
(Miovský, M. et al. (2015). *Prevence rizikového chování ve školství.* , p.15)

PO ROCE 89

- Po r. 89 - Kdokoliv kdo má ruce a nohy 😊
- Users
- Exusers
- Jednorázové besedy, kina, knížky, hry...
- Zahrnování informacemi jak (ne)brat, říci NE!

SOUČASNOST

KVALITATIVNÍ STUDIE

- Typy programů primární prevence, kterými prošli aktuální klienti terapeutických komunit.
- Polostrukturovaný rozhovor s klienty v léčbě v letech 2014 - 2016, který trval v rozsahu 30 - 45 minut.
- Klienti v terapeutických komunitách: Magdaléna, o.p.s. - Česká republika; Asociación Proyecto Hombre - Španělsko; Coolmine – Irsko.
- Celkem bylo osloveno 25 klientů (15 mužů, 10 žen), jejich účast na rozhovoru byla dobrovolná.
- Otázky polo-strukturovaného rozhovoru:
 - Jak vypadal program na kterém jsi byl účasten jako žák základní/střední školy?
 - Co sis odnášel z programu? Jak ses cítil po programu?
 - Vzpomeneš si co ti běželo hlavou ve vztahu k informacím, které jsi měl z programu, když jsi začal experimentovat s návykovými látkami?

OTÁZKA Č. 1: JAK VYPADAL PROGRAM NA KTERÉM JSI BYL ÚČASTEN JAKO ŽÁK ZÁKLADNÍ/STŘEDNÍ ŠKOLY?

- *"Přišel za náma divnej týpek, vod pohledu troska a říkal nám ať neberem, že jinak dopadnem jak von."*
- *"Ukazovali nám na obrázkách drogy a pak říkali, že dopadnem takhle a ukazovali nechutný fotky."*
- *„Přinesli nám drogověj kufřík, plnej matroše."*
- *"Měli sme v povinný literatuře přečíst aspoň jednu knížku, kde hrdina začal brát a pak umřel a napsat na to ponaučení."*
- *"Chodili jsme do kina na přednášky, ve předu přednášel nějakej týpek a s nim byl další, že prej byl závislej."*
- *"Pouštěli nám ve škole, v kině filmy, nejdřív to byla prča jak ty lidi "jeli" na drogách, a pak většinou od půlky měli v žíle. Jako, že si tam neustále rvali něco jehlou do žíly."*

OTÁZKA Č. 2: CO SIS ODNÁŠEL Z PROGRAMU? JAK SES CÍTIL PO PROGRAMU?

- *"Že prej když budu brát tak chcípnu a budu vypadat jak troska, tak sem si říkal, že to musím jít vyzkoušet."*
- *"Každej feťák jednou blbě skončí"*
- *"Měl sem na to hroznou chuť, jak jsem to viděl v tom kufříku, tak jsme s kámošem jeden vzorek vzali, ale nic se nestalo, tak jsme to šli shánět."*
- *"Musel jsem to zkusit, viděli jste ty lidi, jak se slastně tvářili po nástřelu. Pecka, tak to jsem chtěl."*
- *"To dám, nedopadnu jak ty týpci z filmu, to si vokočíruju."*
- *"Se z toho dostal, tak to asi nebude takovej průser, jak nás tady všichni strašej."*
- *"Přinejhorším se půjdu léčit a bude to. Ale vim vo tom už dost, tak to poznám kdy přestat."*

OTÁZKA Č. 3: VZPOMENEŠ SI CO TI BĚŽELO HLAVOU VE VZTAHU K INFORMACÍM, KTERÉ JSI MĚL Z PROGRAMU, KDYŽ JSI ZAČAL EXPERIMENTOVAT S NÁVYKOVÝMI LÁTKAMI?

- *"Kecali, už jsem měl párkrát, jsem živej, funguju a jedu dál."*
- *"Tak to byla pěkná voblož, vždyť je to tak dobrý, super pocity, co nám to věšeli bulíky na nos."*
- *"Blbost, se neděje nic špatnýho."*
- *"Sami si dávaj, když to zabavěj a pak choděj kázat."*
- *"Lhali mi! Je to super bomba!"*
- *"To sami nevyzkoušeli a budou poučovat, je to skvělý. Poznám kdyby to byl průser. Nevěřim těm jejich nesmyslum co nám tady vykládali."*

ZÁVĚRY KVALITATIVNÍ STUDIE

"NEOLIZUJTE TO NAMRZLÉ ZÁBRADLÍ!"

- ✓ Na rizikové jedince má tato prevence **opačný efekt, je podnícena jejich zvědavost.**
- ✓ Všechno **co je zakázané**, je pro ně **více lákavé**, doplněno o pořádný vizuální vjem.
- ✓ **Odcházejí s pocitem bažení** po návykové látce a začínají se po ní ve svém okolí **poptávat.**

CO NEFUNGUJE - USA

- Programy "vykup zpět" zbraň.
- Poradenství a vzájemné poradenství studentů ve školách.
- Odborná výchova proti zneužívání drog (D.A.R.E. - program je poskytován policisty, pozn. autora).
- Třídy protidrogové prevence se zaměřením na strach a další citové apely, včetně sebeúcty.
- Školské programy zaměřené na obohacování volného času.
- Letní práce nebo dotované pracovní programy pro rizikovou mládež.
- Policejní zpravodaje s místními informacemi o trestné činnosti.
- Programy "Vystrašit rovnou", v nichž mladiství pachatelé navštěvují dospělé věznice.
- Probační šok, šok čestným slovem, a přidávání k probaci nebo podmínce/podmíněnému trestu opakováním věty informujících o možném vězení.

(Lawrence et al (1998). Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising; National Institute of Justice, Research Brief, July)

EVROPSKÁ STRATEGIE PREVENCE

„Obecný názor drogové prevence, a to zejména u laické veřejnosti, se skládá z informování (varování) mladých lidí o účincích (nebezpečích) užívání drog. Prevence je pak často ztotožňována s kampaní v médiích. **V současné době není prokázáno, že pouhé poskytování informací o účincích drog nebo masové mediální kampaně, by měly dopad na užívání drog nebo vliv na celou cílovou skupinu dětí a mladistvých.**“

(www.emcdda.europa.eu/)

NEEFEKTIVNÍ PREVENCE - ČR

- Dále **podle posledních výzkumů a odborné literatury** **je za neefektivní prevenci** považováno pouhé poskytování zdravotních či jiných typů informací o daném typu RCH; **zастраšování, zakazování, přehánění následků užívání, moralizování** a v nespolední řadě afektivní výchova postavená pouze na emocích a pocitech.

(Miovský, M. et al (2015). Zásady efektivní prevence rizikového chování u dětí a mládeže in Primární prevence rizikového chování ve školství)

KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY NEEFEKTIVNÍ PREVENCE

- Testování odpadních vod a následné testování žáků ve školách
- 26.5.2016 – RVKPP, Národní protidrogový koordinátor, NMS, Klinika Adiktologie 1.LF UK, ČAA, A.N.O., Oddělení prevence MŠMT, SNN ČSL JEP

"Odborná společnost se tímto ostře vymezuje vůči neefektivnímu využití prostředků, manipulaci s fakty a veřejným míněním a vyvolávání obav, které spíše slouží soukromým zájmům, než účelům prevence a veřejného zdraví".

(www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/plosne-testovani-skolaku-na-pritomnost-drog-prinasi-nepresne-vysledky-a-zastrasuje-rodice-i-deti-144589.)

KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY NEEFEKTIVNÍ PREVENCE

- „Revolution train“
- 23. 4. 2007 - Centrem adiktologie Psychiatrické kliniky VFN a 1. LF UK v Praze (dnes Klinika adiktologie 1.LF UK), A.N.O., IPPP MŠMT, NMS, Redakce časopisu Prevence
- 23. 4. 2007 – SNN ČLS JEP
- 10. 11. 2015 – MŠMT – Náměstek ministra
- 10. 12. 2015 – A.N.O. Sekce primární prevence
- 20. 7. 2016 – MŠMT – Ředitelka kanceláře

„Základním problémem je aplikace tzv. odstrašujícího přístupu, který byl v minulosti opakovaně výzkumně vyhodnocen jako jeden z nejméně efektivních přístupů směřujících ke snížení užívání drog. Při aplikaci v některých programech měl tento přístup dokonce opačný účinek.“

(www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/172/988)

KONKRÉTNÍ PŘÍKLADY NEEFEKTIVNÍ PREVENCE

- "Cykloběh za ČR bez drog. Projekt Řekni NE drogám – řekni ANO životu,,
- 2004, 25. 5. 2005 – VZR, orgán RVKPP; MŠMT; MV; NPC PČR; Sekretariát RVKPP

„Se distancují od aktivit scientologů v protidrogové oblasti v ČR a považují je za rizikové pro mládež i dospělé. MŠMT upozorňuje vedení škol a školských zařízení, že podporou programů prováděných scientology se mohou vystavit riziku stížností až trestního stíhání ze strany rodičů nezletilých žáků resp. ze strany zletilých studentů, neboť byli upozorněni na rizika spojená se scientologií. „

www.kr-kralovehradecky.cz/assets/StanoviskoVI_dy.doc

CO FUNGUJE V PREVENCI - USA

- Komplexní
- Různé metody výuky
- Dostatečně časované
- Podloženy teorií
- Pozitivní vztahy
- Vhodně načasované
- Socioekulturně relevantní
- Evaluace výsledku
- Dobře vyškolený personál

(Nation, M. Et al.(2003). What works in Prevention: Principles of Effective Prevention programs. American Psychologist, Vol. 58, No. 6/7, 449 – 456.)

DOPORUČENÍ PRO ŠKOLY - USA

- Organizovaný rozvoj inovací.
- Komunikace a posílení jasných a konzistentních norem.
- Výuka dovedností v oblasti sociálních kompetencí.
- Koučování vysoce rizikové mládeže v "myšlenkových dovednostech".

(Lawrence W.G. et al (1998). Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising; National Institute of Justice, Research Brief, July.)

EVROPSKÁ STRATEGIE PREVENCE

"Prevence staví na socializaci, kde hlavním **cílem je individuální rozhodování, se zaměřením na sociálně vhodné chování.** Jeho cílem není pouze zabránit užívání drog, ale také oddálit začátek užívání, snížit jeho intenzitu nebo zabránit eskalaci do problémového užívání. Socializace je proces přenosu kulturně přijatelných postojů, norem, přesvědčení a chování, a reaguje na tyto podněty odpovídajícím způsobem s dostatečným sebeovládáním.

Ve skutečnosti **výzva drogové prevence spočívá v zaměření se na pozitivní změnu chování, postojů, hodnot a životní styl dětí a mladistvých.** To vše probíhá díky multioborovému přístupu v oblasti prevence, která pracuje s jejich sociálními normami, interakcemi s vrstevníky, životními podmínky a jejich vlastními rysy osobnosti. Tento názor se odráží také v moderních preventivních přístupech, které mají za cíl snížení rizikového chování v souvislosti s návykovými látkami . "

(www.emcdda.europa.eu)

EFEKTIVNÍ PREVENCE - ČR

- **Komplexnost a kombinace mnohočetných strategií.**
- **Kontinuita působení a systematičnost plánování.**
- **Preventivní působení je systematické a dlouhodobé.**
- **Cílenost a adekvátnost informací.**
- **Pozitivní orientace prevence** a demonstrace konkrétních alternativ.
- V programu je **zohledněn věk, míra rizikovosti, úroveň vědomostí, sociokulturní zázemí, etnická příslušnost, postoje dané skupiny.**
- **Podpora zdravého životního stylu, využívání pozitivních modelů** a nabídka pozitivních alternativ atraktivních v příslušné cílové skupině.
- **Využití „peer“ prvku** - Realizátoři programu vystupují spíše v roli iniciátorů a moderátorů nežli přednášejících.
- **Denormalizace.**
- **Podpora protektivních faktorů** ve skupině žáků, vytváření podpůrného a pečujícího prostředí.

(Miovský, M., Zapletalová, J., Skácelová, L. (2015). Zásady efektivní prevence rizikového chování u dětí a mládeže in Primární prevence rizikového chování ve školství)

STANDARDSY ODBORNÉ ZPŮSOBILOSTI

- součástí širšího systému primárně preventivního působení
- využívá mezioborového přístupu, odpovídat potřebám stanovené cílové skupiny
- být pravidelně hodnocen a v případě potřeby modifikován
- Program je **komplexní**, respektuje **princip vyváženosti podávaných informací s ohledem na nejnovější odborné poznatky**.
- zachovává vnitřní (jednotlivá témata na sebe navazují a vzájemně se doplňují) i vnější kontinuitu (např. začlenění programu do systému prevence ve škole nebo regionu),
- **respektuje celkový kontext poskytovaných programů primární prevence**
- zaměřen na ty protektivní a rizikové činitele, které lze programem skutečně ovlivnit
- je flexibilní - reaguje na aktuální potřeby cílové skupiny
- přizpůsobuje se novým trendům v oblasti daného rizikového chování.

(Miovský, M. et al (2013). Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování)

STANDARDSY PŘIJATY A PŘENESY DO PRAXE – ČESKÁ REPUBLIKA, RAKOUSKO, RUMUNSKO

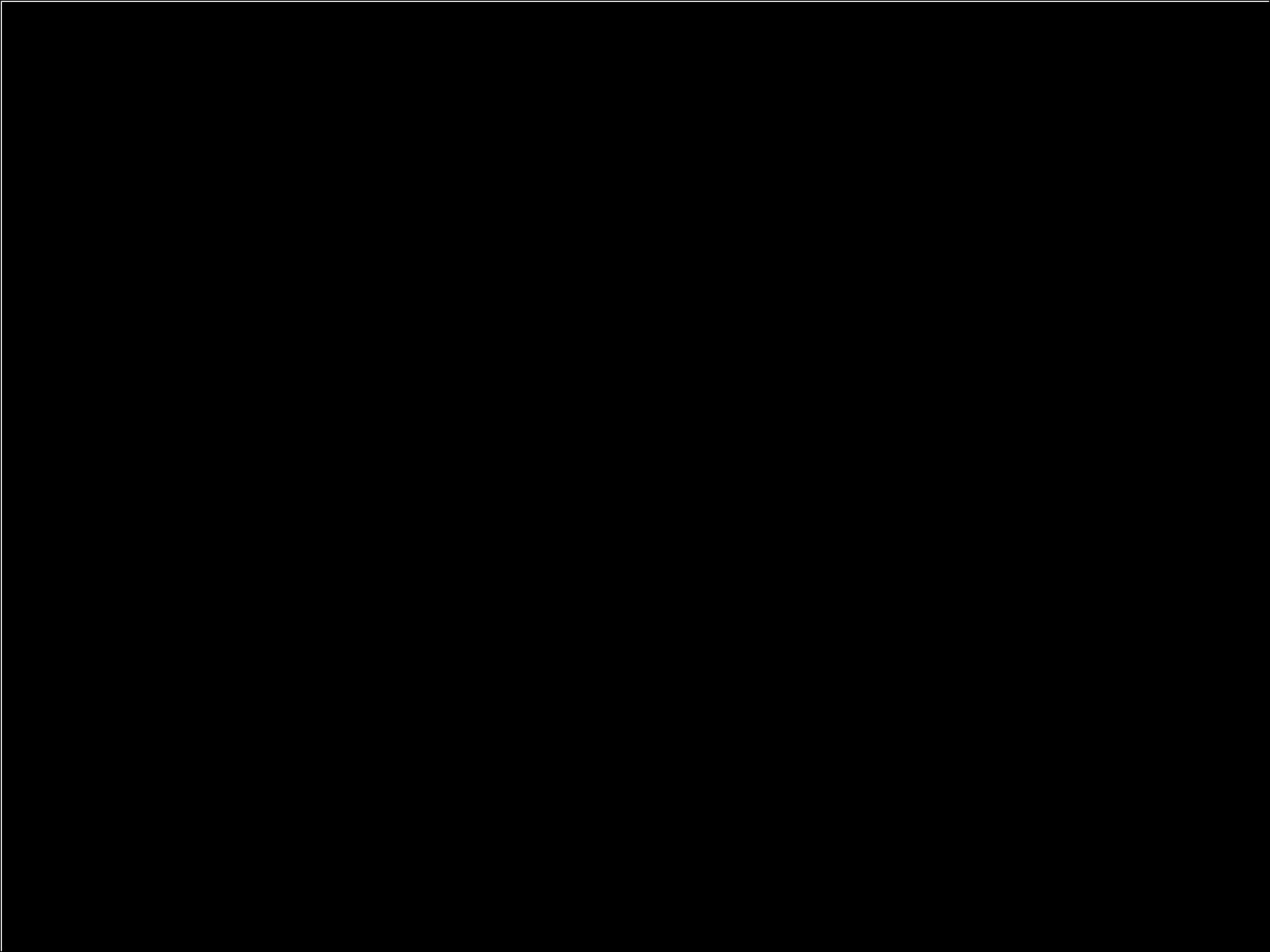
PODSTATA PREVENCE

- podstatou efektivní PP je „interaktivní“ práce
- hlavním výstupem je změna postojů žáků
 - funguje více než mentorování
 - toto již funguje při vzdělávání pedagogů
 - někdy problém otevřeně hovořit
 - mění se při opakovaném vzdělávání
- nejde to použít jako knížku, je nutná „interakce“

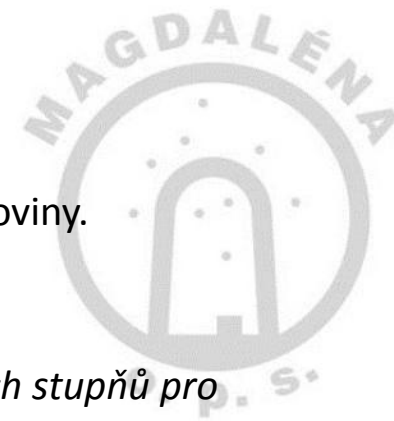
Postoje – Dovednosti – Informace

BLÍZKÁ BUDOUCNOST

Literatura a zdroje

- Erikson, H. E. (1999). *Životní cyklus rozšířený a dokončený*. Nakladatelství lidové noviny.
- Gerstein, D., Lawrence W.G. (1993). *Preventing Drug Abuse: What Do We Know?*
<http://www.nap.edu/catalog/1883.html>
- Charvát, M., Jurystová, L., & Miovský, M. (2012). *Čtyřúrovňový model kvalifikačních stupňů pro pracovníky v primární prevenci rizikového chování*. Praha: Univerzita Karlova v Praze a Togga.
- Lawrence et al (1998): *Preventing Crime: What Works, What Doesn't, What's Promising*; National Institute of Justice, Research Brief, July, 1-19.
- Miovský, M. et al. (2012). *Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování*. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.
- Miovský, M., Skácelová, L., Zapletalová, J. et al. (2015). *Prevence rizikového chování ve školství*. Druhé, přepracované a doplněné vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga..
- Miovský, M. et al (2012). *Standardy odborné způsobilosti poskytovatelů programů školské primární prevence rizikového chování*, Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga.
- Nation, M. Et al.(2003). *What works in Prevention: Principles of Effective Prevention programs*. American Psychologist, Vol. 58, No. 6/7, 449 – 456
- RVKPP (2004). *Aktivita scientologů v oblasti primární protidrogové prevence: společné stanovisko Výboru zástupců resortů (VZR), MŠMT, MV, NPC a Sekretariátu RVKPP*. Tisková zpráva. Praha: Úřad vlády ČR (27.7.2004)

- Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum.
- Weissberg, Kumpfer, Seligman (2003). *Prevention that Works for Children and Youth*. American Psychologist, Vol. 58, No. 6/7, 425– 432.
- www.emcdda.europa.eu
- www.drugabuse.gov
- www.youtube.com/watch?v=xM6xYkehoKA
- *Odborná prohlášení*
- www.adiktologie.cz/cz/articles/detail/172/988
- www.kr-kralovehradecky.cz/assets/StanoviskoVI_dy.doc.
- www.vlada.cz/cz/ppov/protidrogova-politika/media/plosne-testovani-skolaku-na-pritomnost-drog-prinasi-nepresne-vysledky-a-zastrasuje-rodice-i-deti-144589

Mgr. Helena Fialová
Odborný garant

fialova@magdalena-ops.cz

+420 737 284 597